

Ilustracija bajke BABINA BILKA

Pleša, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:976753>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

Mario Pleša

Ilustracija bajke BABINA BILKA

Diplomski rad

Mentor:

Izv.prof.art. Domagoj Sušac

Sumentor:

Izv.prof.art. Stanislav Marijanović

Osijek, 2017. godina

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O BAJCI	2
3. RAZRADA	3
3.1. Rođenje Bilke	3
3.2. Briga za Bilku	5
3.3. Predaja Bilke	6
3.4. Bilka se češlja	8
3.5. Svinja u grmu.....	9
3.6. Vjenčanje u crkvi	10
3.7. Vjenčano slavlje	12
3.8. Služenje hrane.....	14
3.9. Paljenje kože.....	15
4. RJEČNIK	17
5. ZAKLJUČAK	18
6. LITERATURA	19
7. SAŽETAK	20
8. SUMMARY	20
9. PRILOG: BABINA BILKA (originalna verzija, scan)	21

1. UVOD

“Dublja značenja kriju se u bajkama što sam ih čuo u djetinjstvu nego u istinama kojima me je naučio sam život” (Friedrich Schiller, 1759.-1805.)

„Bajka je najpoznatiji usmeni književni oblik u dječjoj književnosti. Počiva na čudesnosti, a čudo je u bajci element radnje. Mnogi za bajku kažu da je priča čudesnog sadržaja, neovisna od zbiljskog svijeta, sa svim svojim kategorijama uzroka, vremena i prostora te upravo zbog toga ne teži mjerilima zbiljskog svijeta.“ (Težak i Težak, 1997:7) Bajke nas mogu naučiti mnogo o unutarnjim poteškoćama ljudskog bića i njihovim ispravnim rješenjima jer one prenose važne poruke podsvjesnom i svjesnom u dubini bića. U bajkama je zlo uvijek nazočno, ali je sveprisutna i vrlina. Bajke nas uče da razlike među ljudima mogu biti velike te kako valja razlučivati zlo od dobra. Sretni završeci u kojima se junak sjedinjuje sa svojom srodnom dušom, bajoslovni je vrhunac. Bajka nas uči da, ako je čovjek našao zrelu ljubav, ispunio je potrebu za vječnim životom. Ljubav je vječna!

Moj praktični diplomski rad bavi se narodnom bajkom „Babina Bilka“. Narodne bajke stare su koliko i ljudski govor te su se u početku prenosile usmenim putem. One su djelo darovitog, zaboravljenog pojedinca iz naroda. U početku stvaranja narodne bajke nisu bile stvarane za djecu, ali tijekom prolaska vremena postale su dio njihovog svijeta. Kako su se prenosile usmenim putem, svaki pričatelj priče je izostavio i/ili nadodao neki dio te tako dao doprinos razvoju same fabule. (Crnković i Težak, 2002.) Rad “Babina Bilka” se sastoji od devet digitalnih ilustracija koje zajedno tvore jednu cjelinu utemeljenu na istoimenoj bajci. Babina Bilka je antologijska izvorna hrvatska bajka podrijetlom iz Gorjana kraj Đakova, prenošena usmeno, a zapisana tek 1957. godine. Veliki utjecaj na atmosferu u kojoj su radovi izrađeni imali su stari umjetnici poput Rembrandta, Goye, Daumierea, Luis-Leopolda Boillya i Hoffmanna, čije sam stilove pokušao povezati sa svojim stilom, odnosno, pokušao sam kroz izvornu bajku prikazati moderni pristup umjetnosti koristeći starinske stilove. Diplomski rad sam započeo ručno izvedenim skicama koje su rađene na princip da oponašaju razdoblje iz kojeg i sama bajka potječe, a koje su kasnijim radom proširene u digitalnu verziju modernog doba. Samu tematiku diplomskog rada, izvornu bajku, odabrao sam upravo zbog toga što je to izvorna hrvatska bajka – malo je zapravo pisanih oblika hrvatskih bajki koje su tijekom vremena prenošene usmeno, a danas da ih se može pronaći u literaturi.

2. O BAJCI

Ovo je bajka o djevojci zarobljenoj u tijelu svinje Bilke, o ljubavi mladića Joze prema njoj, njihovom vjenčanju i na kraju konačnoj preobrazbi svinje u djevojku duge, zlatne kose – najljepšu djevojku u selu. U uvodnom dijelu bajka nam predstavlja likove djeda i babe. Oni imaju oko pedeset godina i nemaju potomke. Baba je ta koja izražava žaljenje zbog toga i koja poželi roditi barem prase pa da napokon dobiju potomka koji će “ostati iza njih”, s obzirom da su već ostarjeli. Činjenica da je žena, koja nije uspjela postati majka na vrijeme, sada poželjela roditi bilo što pa makar i svinju, govori o njenom očaju. Baba i djed uskoro dobiju žensko prase kome nadjenu ime Bilka. Kasnije su odlučili platiti susjedu Jozi da ga čuva s ostalim svinjama. Kada je prase naraslo, uvijek se odvajalo i tako odvojeno spavalo daleko od ostalih svinja. Već ovdje možemo vidjeti prve naznake da se prase ne osjeća kao da pripada drugim svinjama, a bajka nam uskoro otkriva kako je riječ o djevojci zarobljenoj u svinjskom tijelu. Iz njega je djevojka izlazila samo ponekad kada je bila sigurna da ju nitko ne vidi. No, jednom se Joza probudio i ugledao djevojku kako zlatnim češljem češlja zlatnu kosu. Taj je prizor još jednom ugledao kada je sljedeći dan glumio da spava pa je djevojka mislila da slobodno može izaći. Tada je Joza odlučio oženiti Bilku. On je bio jedini čovjek koji je znao za njenu tajnu. Bilka skriva svoj pravi identitet, a pravi razlog toga bajka ni u jednom trenutku ne otkriva. Zanimljivo je da samo slušatelj/čitatelj bajke i Joza znaju da se ispod površine svinje krije ljudsko biće, a ipak se ostali likovi u bajci ponašaju prema njoj kao da je ona čovjek koji razumije što joj se govori i ne čude se kada ona pokaže da doista i razumije. To što se prema njoj ponašaju kao da je ljudsko biće, držeći se svih običaja i obrednih pravila vjenčanja, daje bajci šaljivi štih. Činjenica da je djevojka ismijavana od strane sela povećava kontrast koji nastane kada na kraju bajke svi saznaju kako je ona djevojka iznimne ljepote.

3. RAZRADA

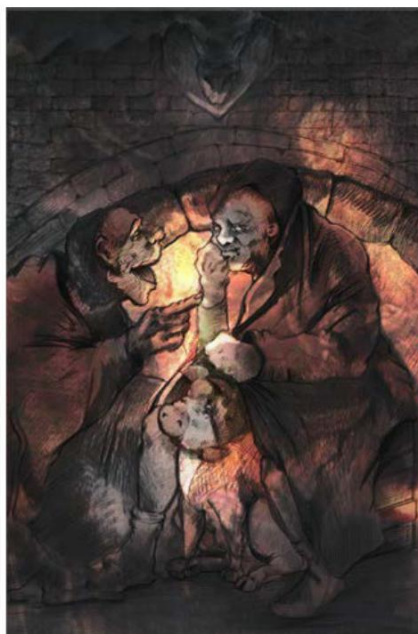
3.1. Rođenje Bilke

“ Bio jedan djed i baba, oko pedeset godina stari narod. E, veli baba djedu:

- Šta ćemo, djede, nas dvoje, ostarili smo. Daj, Bože, da makar prase okotim ili rodim, da imamo svoje potomke.

Jednoga dana djed se digo, baba u drugoj sobi spavala, čuje djed di se prase dere.

- Babo, babo, šta je to kod tebe?
- Joj, djede, rodila sam prase. “ (Vrkić, 1996:359)

U uvodu bajke predstavljeni su glavni likovi – baba, djed i Bilka. Baba i djed su stari oko pedeset godina i sami su njih dvoje, bez druge obitelji. Žena poželi roditi potomka, makar i prase kako bi netko “ostao iza njih”, a ovo vrijeme dok su još živi da ne budu sami. Na radu su prikazani baba, djed i prase u prvom planu. Na prikazanom radu postoji i neobično, gotovo mistično svjetlo koje dočarava nadnaravnost trenutka, ali i toplinu doma te na taj način ispunjava prostor ljubavlju i veseljem. U pozadini je kamin koji također simbolizira toplinu doma, ali i pokazuje kako se prije živjelo i na koji način se grijao dom. Na licima babe i djeda su vidljivi osmijesi što pokazuje veselje što su konačno dobili potomka. Svinja je svijetlo ružičaste boje što može simbolizirati novorođenče (sva novorođenčad imaju blago ružičastu boju kože).

3.2. Briga za Bilku

“ I to su oni prase ‘ranili u sobe i držali u čistom. “ (Vrkić, 1996:359)

Slika prikazuje djeda i Bilku u prvom planu dok se baba nalazi u pozadini. Govori se o tome kako su baba i djed, sretni što napokon imaju potomka, držali prase s njima u kući, na suhom, toplom i čistom te kako su je redovito hranili što nam govori kako se kod njih, bez obzira kakvog potomka imali, javio nekakav osjećaj roditeljske brige za to malo biće. Osmijeh na djedovom licu pokazuje sreću zbog Bilke dok se kod babe na licu nazire zabrinutost što već sada možemo povezati sa nadolazećim događajem. Na slici prevladavaju nešto hladniji tonovi koji nam mogu ukazati na teškoću i skromnost seoskog života nekad dok se toplo područje na slici dobiva samo ugodnijim bojama u pozadini oko kamina.

3.3.. Predaja Bilke

“ - Djede, znaš li šta sam smislila? Naš komšija Jozo dečko čuva svinje, pa da damo i naše prase nek čuva pa ćemo mu nešto platit. Ode djed kod komšije.

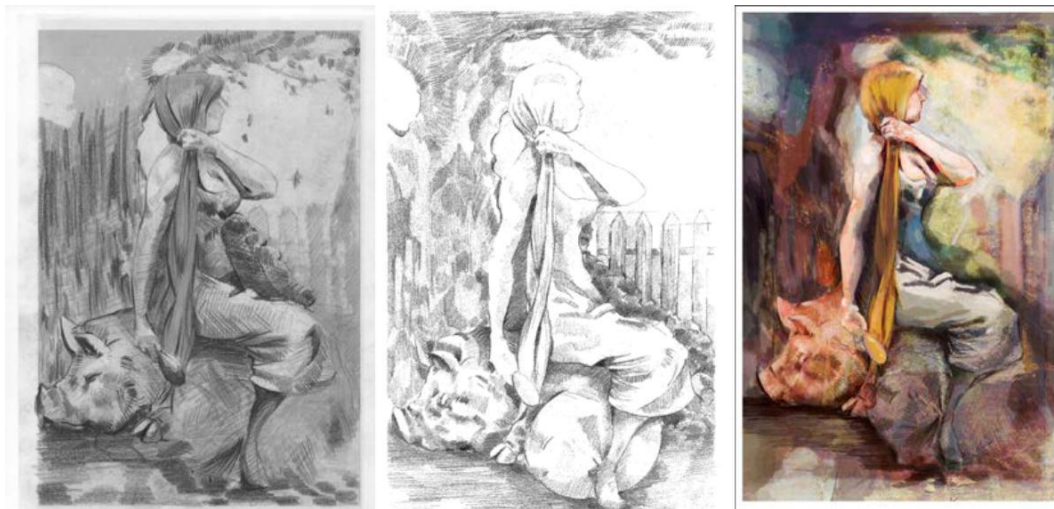
- Faljen Isus, komšija, došo sam k vama, ako bi tjeo vaš Jozo da čuva naše prase.
- Pa, ako oće ja mu ne branim. Ajde, Jozo, oš čuvat komšijino prase?
- Oću – kaže – a oće l' ic sa svinjama našim? “ (Vrkić, 1996:359)

U nastavku bajke slijedi događaj gdje baba i djed predaju Bilku susjedu Jozi na čuvanje. Čini se kako su ipak zatečeni i zbunjeni neobičnim potomkom i nadaju se da bi mu bilo bolje sa ostalim svinjama (svojim vršnjacima) nego samo s njima. Na radu se vidi kako je Bilka još uvijek malo prase i kako nije u mogućnosti brinuti se za sebe. Ima obučenu crvenu jaknicu što opet simbolizira brigu i ljubav babe i djeda za nju. Crvena boja sama po sebi uvijek nam predstavlja nekakvu žar, strast, ljubav dok sam taj čin, što su baba i djeda obukli prase, govori o tome da, iako prase daju susjedu na skrb, ipak brinu o Bilki da joj bude ugodno i toplo što također možemo povezati i sa samom atmosferom na cijelom radu – sivkaste boje simbolika su hladnijeg vremena, ali ujedno i tuge babe i djeda što daju Bilku. Osmijesi koji su prikazani u uvodnom radu, nestaju.

3.4. Bilka se češlja

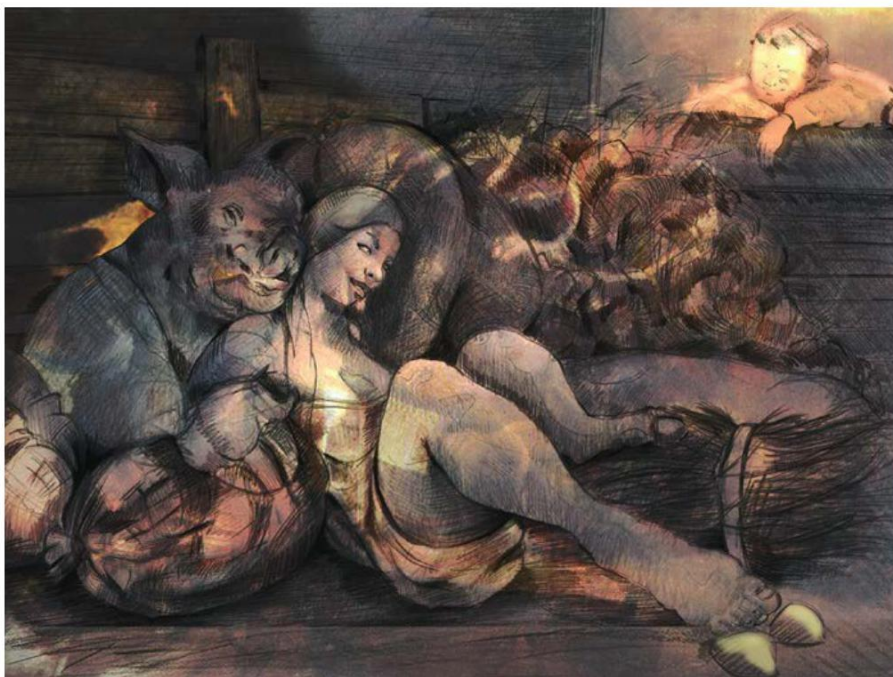
“ Obično bi svinjar kad bi spavao bio okrenut licem Bilke. Jednoga dana kad je prospavo, otvori oči i pogleda – u tome grmu sjedi djevojka sa zlatnom kosom i sa zlatnim češljom češlja se. On podigne desnu ruku da protare oči, da vidi, možda ga oči varaje. Kad se je trgo rukom, nestade djevojke. On skoči do grma da vidi da li je sanjo ili je istina šta je vidio. “ (Vrkić, 1996:359)

Na slici je prikazana djevojka duge zlatne kose kako se češlja zlatnim češljem, a sjedi na svinji. Za ovu sliku mogli bismo čak reći i da je na neki način dvoslika - zapravo se radi o tome da je Bilka djevojka iznimne ljepote zarobljena u svinjskom tijelu, iz čije je kože izlazila samo kada je nitko nije vidio te je na taj način prikrivala svoj pravi identitet. Svinja na slici predstavlja ono što svi mogu vidjeti – običnu krmaču kako spava, dok je djevojka na slici ono što samo Joza može vidjeti – silueta prekrasne mlade djevojke, ljepote kakvu do sada nitko nije vidio. Kako kasnije kroz priču saznajemo, Joza je zapravo nesretan mladić koji bi silno htio pronaći pravu ljubav i skrasiti se – majka ga nagovara da oženi djevojku iz sela jer mu je već vrijeme da se ženi, ona je stara, a dobro bi im došla pomoć u kući. Ovdje se vidi kako je Joza zapravo drugačiji od ostalih, vidi se da je tvrdoglav, uporan i da teži onoj bajkovitoj ljubavi jer odbija poslušati majku, a u krmači vidi najljepšu djevojku. Na slici prevladavaju svijetle i zlaćane boje kojima se ističe ljepota djevojke i njezin sjaj. Zlatna kosa i zlatni češalj također nam govore o tome kako je djevojka zapravo jedinstvena i ima neke od svojstava samog zlata – sjajna je, topla, meka, a mogli bismo reći i plemenita.

3.5. Svinja u grmu

“ On skoči do grma da vidi da li je sanjo ili je istina šta je vidio. Kad je došo do grma, Bilka rokće na njegovu krmača. “ (Vrkić, 1996:360)

Na slici je prikazana svinja u grmu, a djevojka pored svinje. I za ovu sliku također bismo mogli reći da je na neki način dvoslika – prikazuje se jasno svinja, ali tu opet postoji i silueta djevojke što nam govori o tome kako se ovdje zapravo život poigrava s Jozom. Više nije siguran vidi li doista djevojku ili je to samo obična svinja. Taj dio možemo i protumačiti kao njegov očaj jer toliko želi pronaći sebi nekoga, dosta mu je samoće te misli da ljudi jer više nije siguran što je stvarnost, a što samo mašta. Boje, tonovi te igra svjetlosti na slici u ulozi su dočaravanja upitne i dvostruke stvarnosti. Izdvojeni osvjetljeni kadar koji prikazuje ozarenog Jozu razbija dominantnu atmosferu i daje naslutiti mogući izlaz.

3.6. Vjenčanje u crkvi

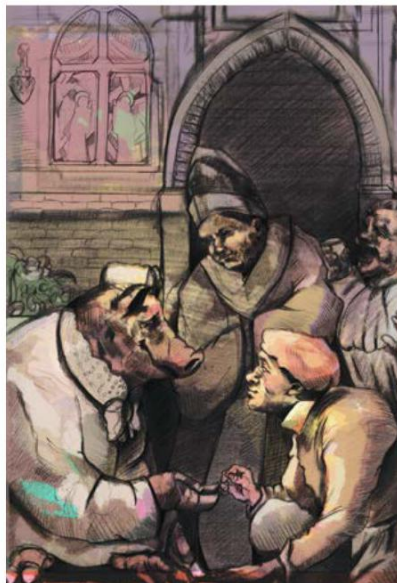
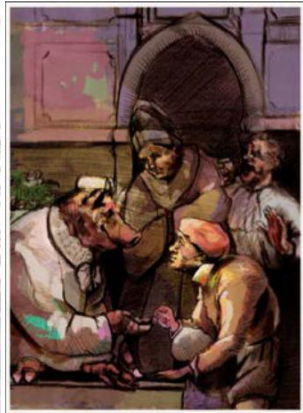
“ Došo župnik pred oltar, dočeko svatove. Veli župnik:

- Kleknite, mladići.

Momak kleknu na koljena, a krmača sjede na dupe. Pita pop njega da li voli mladu, i sve što ima obred sve popo priča njemu, a on sve odgovara. Kad je pitao krmaču da li voli mladoženju, a ona:

- Hrr, hrr, hrr.

I što god pita, uvik po tripud ona se odzvoni. Kad će prstenovat , njemu meti na desnu ruku, a njoj ne može na papak metit, ona isplazi jezik i on joj navuče prsten na jezik. “ (Vrkić, 1996:361)

Na slici "Vjenčanje u crkvi" govori se o tome koliko je Joza zapravo zavolio krmaču. Kroz priču saznajemo kako se je Joza odbio ženiti (osim sa Bilkom), kako je njegov zahtjev za ženidbu išao od mjesnog župnika pa sve do Duhovnog stola što govori o tome kako je pisac predstavio Jozu kao klasičnog mladića u bajkama – mladića koji, tražeći onu jednu, jedinu, pravu ljubav, nadilazi sve prepreke. U svatove je pozvao cijelo selo što možemo protumačiti kao njegovu želju da pokaže cijelom selu kako je uspio pronaći ljubav svog života i kako je ponosan što je to baš Bilka. Kasnije se kroz priču spominje kako su kum i rodbina zapravo bili radosni zbog Jozine ženidbe sa Bilkom, veselili su se i ponašali kao u "pravim svatovima" što pokazuje da je Joza dobar prijatelj i obiteljski čovjek, a njegovi prijatelji su tu za njega bez obzira na sve. Ostali svatovi su došli zbog radoznalosti što opisuje klasičnu malu slavonsku sredinu, gdje ljudi zadiru u tuđe živote da bi zadovoljili svoju znatiželju što je, za mala mjesta, tipično još i danas. Na slici se u prvom planu nalazi lik Joze u pokušaju da Bilki stavi prsten na papak. U pozadini je kum koji se veseli i slavi vjenčanje svog prijatelja Joze. Župnik je u centru slike, a on nam predstavlja simbol svetosti obreda vjenčanja. U pozadini se vidi sveti vitraj što je također simbol kršćanstva i prisutan je u crkvama diljem svijeta kao prepoznatljivi oblik ukrašavanja katoličke crkve. Na slici prevladavaju tople boje kako bi se dočarala ljubav između Joze i Bilke.

3.7. Vjenčano slavlje

“ Kad su se vjenčali, iz crkve ravno kući. Dočekale ju reduše i pometale jelo na siniju. Veli kum: - Đevere, ti ćeš sjest drugi do mene, a među nama će bit kuma Bilka. Govori kum svatovima: - Niko ne smije grabit jelo dok ja najprvo mladoj kume ne zagrabim.

Zagrabio prvog jela. Kaže: - Svatovi, nemojte grabit, dok se kumino jelo ne oladni. Pomalo pijte i pjevajte. Kad se kumino jelo oladilo: - Grabite, svatovi svi, i možemo užit. Kumo jedi – kum će mladoj kume. Stari svat: - E – kaže – kume, svi pijemo rakije, možda bi i kuma pila. Uzme kum čašu i flašu s rakijom, natoči punu čašu rakije.

- Kumo, zini, pa ć' ti dat rakije.

Kuma zine, a kum salije čašu rakije u gubicu Bilke. – Kumo Bilko, bi l' još jednu čašu rakije? A ona sve klepeće zubima i ušima, tuče se po očima da neće pit rakije. Kad su odvečerali, svatovi se zabavljali se do pola noći. Reče kum svatovima: - Dosta je bilo svatovanja za mlade, oni moraju ić spavat, ponoć je tude. Mlade otpreme u njihovu sobicu di će spavat i izađu svatovi napolje iz njiove sobice i oni su zabavu dalje nastavili. “ (Vrkić, 1996:362)

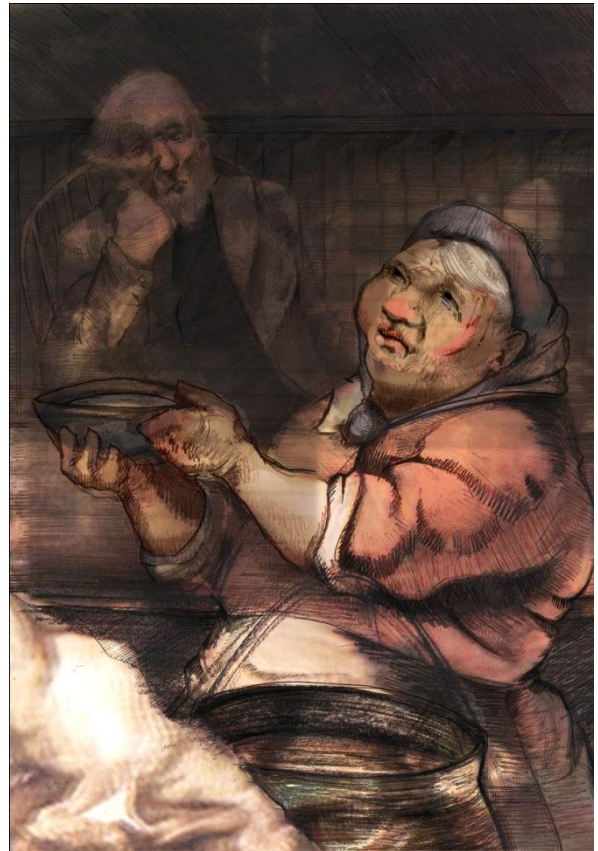

U ovom dijelu priče jasno je opisan redoslijed cijelog vjenčanja. Tu vidimo tradicionalni slijed hrvatskih vjenčanja nekad, kako se sve odvijalo i koliko se zapravo razlikuje od danas. Samo slavlje se odvijalo u kući mladoženje jer tada nisu postojale svadbene sale niti dvorane, večere su bile skromne – jelo se i pilo ono što se samostalno moglo uzgojiti ili napraviti. Nije bilo različitih pića već se uglavnom pila domaća rakija ili vino. Vodeću ulogu ovdje ima kum – on sve organizira, kontrolira, drži govor, savjetuje, brine o kumi i ostalim uzvanicima. U jednom dijelu vjenčanog slavlja kum navodi kako nitko ne smije grabiti jelo dok Bilka prva ne dobije svoju porciju. Taj dio možemo tumačiti kao kumovo viđenje Bilke kao klasične proždrljive krmače koja mora prva jesti, a s druge strane, mogli bismo taj čin i protumačiti kao njegovo prijateljstvo, odnosno, njegovu lojalnost prema Jozi jer na taj način pokazuje svom prijatelju da poštuje i cijeni njegovu ženu bez obzira što je ona svinja. Također, kum upozorava goste kako nitko ne smije jesti dok se Bilkino jelo ne ohladi što možemo tumačiti kao kumovo dobro poznavanje životinja/svinja jer zna da životinje imaju osjetljive osjetne pupoljke i mogle bi se opeći ukoliko jedu vruću hranu. Na slici su prikazani likovi u seoskom slavlju i veselju sa Bilkom u sredini što sugerira kako je mlada u centru pažnje na svom vjenčanju. Prevladavaju tople boje kako bismo upotpunili ugođaj i dobili na toplini prizora. Osim mještana, na slici su prikazani druga svinja i kokoš kako bi se dočarao životinjski svijet kome Bilka još uvijek pripada.

3.8. Služenje hrane

“ Dočekale ji u kuće reduše i pometale jelo na siniju. “ (Vrkić, 1996:362)

Rad prikazuje redušu/servirku kako poslužuje hranu na vjenčanom slavlju. Na slici prevladava veseli ugodaj tonova što odgovara svadbenom štihi dok su na licu reduše izražene crte umora što nam govori o tome kako su mještanke morale do dugo u noć služiti uzvanike na svadbi – također jedan od starih običaja na tradicionalnim hrvatskim svadbama.

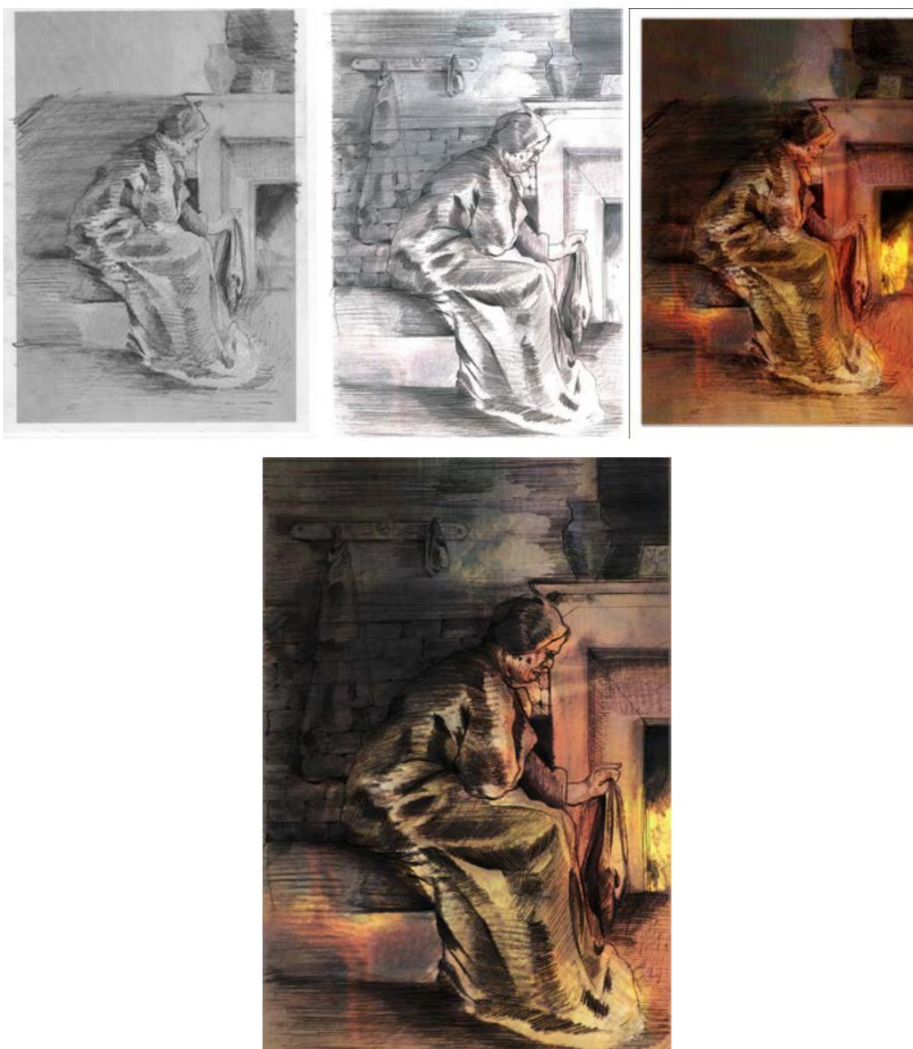
3.9. Paljenje kože

“ Kad je bilo oko četiri sata sutradan ujutro, zakrutila zima jaka, majka mladoženje misli hladno je djeci, ide naložit peć. Uniđe u mladoženjinu sobu da vidi je l' štagod soba topla. Spazi kraj kreveta na klupe svinjsku kožu, uzme majka kožu, iznese napolje i baci u tu peć, a to se peć iz kujne ložila. Kad je koža počela goret, onda je smrdjela cijela kuća. Viču svatovi: - Slanina gori, mast gori. Veli majka mladoženje: - Ne bojte se , ništa ne gori, to sam malo kožice bacila u peć.

Dođe do peći da vidi je li koža izgorela, kad čuje u sobice dreku. Uniđe unutra.

- Šta je, djeco, šta je?
- Majko, ti si spalila moju odjeću.

Sva se umotala u pokrivač da je ne vidi, načisto je gola kao od majke rođena.” (Vrkić, 1996:362)

U ovom činu dolazi do otkrivanja Bilkinog identiteta. Kada se konačno povukla u osamu sa svojim Jozom, odbacila je svinjsku kožu što nam govori o pravoj, bajkovitoj ljubavi – sve prepreke na koje su do sada nailazili su prijeđene i sada konačno može biti ono što i je – samo djevojka željna ljubavi, a zarobljena u drugom biću. Krmača postaje djevojka zavidne ljepote što ima bajkovit završetak – kao što žabac postaje princ, pepeljuga postaje princeza itd. tako i Bilka konačno postaje djevojka. U ovom djelu se još opisuje suživot mladenaca i majke gdje se spominje kako je mladoženjina majka ta koja pali vatru, ulazi u mladenačku sobu i provjerava da li se soba ugrijala što možemo protumačiti kao roditeljsku brigu da djeci bude toplo i ugodno. S druge strane, tekst nam i na ovaj način pokazuje zapravo tradicionalni način življenja nakon braka gdje mladenci nisu bili odvojeni, odnosno nisu imali svoj neki intimni prostor već ovdje oni žive sa mladoženjinom majkom, svekrvom, gdje je ona jedina gazdarica, gdje ona slobodno i bez pitanja ulazi u sobu mladenaca i bez pitanja uzima Bilkinu kožu/odjeću i baca ju u vatru, neovisno o tome treba li Bilki ta koža ili ne. Na slici je mladoženjina majka sa kožom u rukama spremnom da ju baci u vatru. Prevladavaju zemljani tonovi, kao i u većem dijelu prethodnih ilustracija, kojima je dočaran ambijent skućenih seoskih prostora, malih prozora i otvorenih ognjišta te, općenito, atmosfere i načina života toga doba.

4. RJEČNIK

Varaje - varaju

Reduša - osoba ženskog spola koja pomaže oko spremanja i posluživanja hrane na svadbama, ispraćajima u vojsku i pogrebnim ispraćajima

Sinija - stol

Đever - djever, muževljev brat, kome je bratova žena snaha. U narodnim običajima ne mora nužno biti muževljev brat, nego njegov dobar prijatelj kojemu se u znak osobite privrženosti i prijateljstva ta uloga povjerava u svatovima

Flaša - boca

Užinat - večerati

Kujna - kuhinja

Komšija - susjed

Kalilo - blato

Otarak - ručnik

Safun - sapun

Misa nema (nijema) – služba Božja u običan dan, nije pjevana misa, koja se služi nedjeljom i blagdanom

5. ZAKLJUČAK

Ilustrirana priča “Babina Bilka” djelo je kojim sam pokušao kroz nekoliko digitalno ilustriranih radova prikazati jednu cjelinu stare hrvatske bajke. Radom sam želio prikazati jednu vrlo zanimljivu izvornu bajku našeg zavičaja na svoj moderniji način. Kroz ovaj rad možemo saznati kako su i neke bajke namijenjene odraslima, a ne samo djeci, puno možemo saznati o tradicionalnim običajima slavonskog kraja, pojedinim obredima, razmišljanjima seljana i na kraju, samom životu na selu davno prije, u doba naših djedova i pradjedova. Pripremajući i realizirajući ovaj diplomski rad proširio sam svoja iskustva vezana uz analizu i iščitavanje teksta kao predložka za ilustracije, kao i ona vezana za razvoj likovnog prikaza u rasponu od inspirativnih radova starih majstora do osobnog izraza, pri čemu sam koristio suvremeni medij i njegove tehnološke mogućnosti.

6. LITERATURA

1. Crnković, M., Težak, D., Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine, Zagreb: Znanje, 2002. godina
2. Težak, D., Težak S., Interpretacija bajke, Zagreb: DiVič, 1997. godina
3. Vrkić, J., Hrvatske bajke, 100 najljepših obrađenih i 25 antologijskih izvornih, Babina Bilka, str.359-363, Glagol Zagreb, listopad 1996.godina
4. https://bs.wikiquote.org/wiki/Friedrich_von_Schiller

7. SAŽETAK

Završni rad prikazuje antologijsku bajku "Babina Bilka" kroz devet digitalnih ilustracija isprintanih na FOREX materijal, dimenzija 480x330mm. Atmosfera na radovima prati stilove nekoliko starih umjetnika čiji su motivi kompilirani, obrađeni suvremenim pristupom i medijem te povezani u jednu cjelinu, a upotpunjeni bojama kako bi se dobilo na seoskom ugođaju i vremenu naših starih, kada je i sama bajka nastala.

Ključne riječi: bajka, ilustracija, svinja, ljubav, selo, preobrazba, vjenčanje

8. SUMMARY

The final essay presents the anthological fairy tale "Babina Bilka" through nine digital illustrations printed on FOREX material, size 480x330mm. The atmospheric work follows the styles of several old artists whose motives are compiled, handled with contemporary approach and media, and are linked to a single entity and complemented with colors to gain the rural atmosphere and the age of our old ones, when the fairy tale itself emerged.

Keywords: fairy tale, illustration, pig, love, village, transformation, wedding

9. PRILOG: BABINA BILKA (originalna verzija, scan)

Babina Bilka

Bio jedan djed i baba, oko pedeset godina stari narod. E, veli baba djedu:

- Šta ćemo, djede, nas dvoje, ostarili smo. Daj, Bože, da makar prase okotim ili rodim, da imamo svoje potomke.

Jednoga dana djed se digo, baba u drugoj sobi spavala, čuje djed di se prase dere.

- Babo, babo, šta je to kod tebe?

- Joj, djede, rodila sam prase.

I to su oni prase 'ranili u sobe i držali u čistom. Veli baba djedu:

- Djede, znaš li šta sam smislila? Naš komšija Jozo dečko čuva svinje, pa da damo i naše prase nek čuva pa ćemo mu nješto platit.

Ode djed kod komšije.

- Faljen Isus, komšija, došo sam k vama, ako bi tjeo vaš Jozo da čuva naše prase.

- Pa, ako oće, ja mu ne branim. Ajde, Jozo, oš čuvat komšijino prase?

- Oću - kaže - a oće l' ić sa svinjama našima?

Uto dođe i baba.

- Sinko Jozo, dat ću ti komadić kruva, jedan dan ću ja ić s tobom, a ti ćeš prasetu davat po komadić kruva da se preuči za tobom ić.

Tako je dečko čuvo njeko godina to prase, došlo do velikog krmeta. Ali to krme nije nikada išlo među njegove svinje u kalilo da se kalja. Napije se vode iz valova i nade si posebni džbun de je samo spavalo. Svinjar je imo između svinja i praseta svoj ležaj di je odmaro se u podne. Babino krme zvalo se Bilka. Obično bi svinjar kad bi spavo bio okrenut licem Bilke. Jednoga dana kad je prospavo, otvori oči i pogleda - u tome grmu sjedi djevojka sa zlatnom kosom i sa zlatnim češljom češlja se. On podigne desnu ruku da protare oči, da vidi, možda ga oči varaje. Kad se je trgo rukom, nestade djevojke. On

skoči do grma da vidi da li je sanjo ili je istina šta je vidio. Kad je došo do grma, Bilka rokće na njeg kao krmača.

Nikom nije ništa pričo o tome šta je vidio, ne zna da li je sanjo ili je zbilja vidio. Sutradan dode na pašnjak sa svinjama, dode u podnevski ležaj i legne na isto mjesto di je juče ležo i okrenuo se Bilki i napravi se da spava i malo zahrče - ko ova tu baba - i kroz trepavice je gledao prema Bilke i vidio di se divojka češlja, sa zlatnom kosom, zlatnim češljem, kao i prvi puta. I nikome nije tjeo pričat nikada što je vidio kod Bilke.

Jednoga dana mat kaže sinu:

- Sine Jozo, ja sam stara, za posao nisam, a ti se ženi, da imamo pomoć u kuće. Ja sam već našla djevojku tebi.

- Ma koju, mamo?

- Ta onu bogatu - kaže - Škiljinu ćer Maru.

- Neću ja, mamo, nju, ja ću se ženiti, majko, ali to ću reć koga ću uzet, drukčije se neću uopće ženit. Babinu Bilku ja ću uzet.

- Idi, sinko, šta si poludio, krmaču oženit!

- E, majko, ja drukčije neću.

E, sutradan sili mat sina da se ženi; neće drugu neg Bilku baki- nu. Majka šta će, ode kod župnika da mu se potuži, neće drugu uzet za ženu nego krmaču komšinice babe Bilku. Župnik kad je svršio misu, ode on k njiovoj kući da čuje šta je on to smislio. Kaže župnik:

- Kako si ti smislio krmaču ženit, pa to nije kršćeno.

Kaže:

- Nek nije, ja drugu neću.

- E, šta ćemo, bako, kad je tako, ja moram javit biskupu, biskup će nadbiskupu, nadbiskup na Duhovni stol i odande šta odsude.

Kad je došlo od Duhovnog stola kroz neko vremena župniku, i župnik ode u kuću Joze i rekne njegovom ocu i majke:

- Kad neće drugu, nek dode s krmačom na pismo.

Došla subota, Jozo došo bake.

- E, bako, ja sam krmaču isprosio i zavolio, idem danas na pismo š njom.

- E, sretan put, sinko.

Kad je išo župniku popodne na upis, to se razglasilo po selu, pričaje babe kako će krmaču upisat pop. Kad su došli kod župnika:

- Faljen Isus, velečasni.

- Uvek faljen bio, Jozo sinko, pa ti s krmačom kod mene na pi-smo!

- E, velečasni, drukče neću ženit se.

Župnik je upiso njega godinu rođenja, pita kad je ona rodita, krmača. Pita:

- Je l' ti znaš, Jozo, kad se ona okotila?

- Znam, gospodine.

Kad je upiso njezino godište kad se okotila:

- Bilka, je l' ti znaš da si se te godine okotila? - pita župnik krmaču.

A ona njemu odgovara:

- Hrr, hrr, hrr! - triput.

I odu od župnika kući. Kroz tri nedelje se skupila svadba kod Joze, cilo selo bilo pozvano na svadbu. Rodbina je išla, a selo je išlo radi radoznalosti kako će se vjenčat krmača i Jozo. Došo dan vjenčan-ja, pokupili se svatovi do ručka, ajde po kuma i staroga svata. Reduše pomeću ručak na siniju. Kad su odružali svatovi, reče kum deveru:

- E, ajde, devere, otarak na vrat, i ajmo kod bake u svinjac po mladu. A vi svirci, veselo svirajte, makar da je krmača mlada.

Dođu kod bake svatovi, baka se opravila ko kakva mlada, i djed. Veselo dočekali baka i djed svoga zeta. Kum reče djedu i kume:

- Idemo odma po mladu, sad će podne, da se prije vjenčaje.

Ajde svatovi svi k svinjcu. Bilka ima svoj svinjac, čista Bilka ko da se safunom umivala. Kad su došli svatovi, djever prvi unide u tor svinjski.

- E, hajde, mlada, evo marama.

Metne joj maramu u usta i ona prevati maramu zubima i š njime uporedo ide u crkvu na vjenčanje. Došo župnik pred oltar, dočekao svatove. Veli župnik:

- Kleknite, mladići.

Momak kleknu na koljena, a krmača sjede na dupe. Pita pop njega da li voli mladu, i sve što ima obred sve popo priča njemu, a on sve odgovara. Kad je krmaču pitao da li voli mladoženju, a ona:

- Hrr, hrr, hrr.

I što god pita, uvijek po triput ona se odzvoni. Kad će prstenovat, njemu meti na desnu ruku, a njoj ne može na papak metit, ona isplazi jezik i on joj navuče prsten na jezik. Kad su se vjenčali, iz crkve rav-

no kući. Dočekale ji u kuće reduše i pometale jelo na siniju. Veli kum:

- Devere, ti ćeš sjest drugi od mene, a među nama će bit kuma Bilka.

Govori kum svatovima:

- Niko ne smije grabit jelo dok ja najprvo mladoj kume ne zagrabim.

Zagrabio prvog jela. Kaže:

- Svatovi, nemojte grabit, dok se kumino jelo ne oladni. Pomalo pijte i pjevajte.

Kad se jelo kumino oladilo:

- Grabite, svatovi svi, i možemo užinat. Kumo jedi - kum će mladoj kume.

Stari svat:

- E - kaže - kume, svi pijemo rakije, možda bi i kuma pila.

Uzme kum čašu i flašu s rakijom, natoči punu čašu rakije.

- Kumo, zini, pa ć' ti dat rakije.

Kuma zine, a kum salije čašu rakije u gubicu Bilke.

- Kumo Bilko, bi l' još jednu čašu rakije?

A ona sve klepeće zubma i ušima, tuče se po očima da neće pit rakije. Kad su odvečerali, svatovi su zabavljali se do pola noći. Reče kum svatovima:

- Dosta je bilo svatovanja za mlade, oni moraju ić spavat, ponoć je tude.

Mlade otpreme u njiovu sobicu di će spavat i izađu svatovi napolje iz njiove sobice i oni su zabavu dalje nastavili.

Kad je bilo oko četiri sata sutradan ujutro, zakrutila zima jaka, majka mladoženje misli hladno je djeci, ide naložit peć. Unide u mladoženjinu sobu da vidi je l' šta god soba topla. Spazi kraj kreveta na klupe svinjsku kožu, uzme majka kožu, iznese napolje i baci u tu peć, a to se peć iz kujne ložila. Kad je koža počela goret, onda je smrdjela cijela kuća. Viču svatovi:

- Slanina gori, mast gori.

Veli majka mladoženje:

- Ne bojte se, ništa ne gori, to sam malo kožice bacila u peć.

Dode do peći da vidi je li koža izgorela, kad čuje u sobice dreku. Unide unutra.

- Šta je, djeco, šta je?

- Majko, ti si spalila moju odjeću.

Sva se umotala u pokrivač da je ne vidi, načisto je gola kao od majke rođena. Majka donese robu mladoj.

Kad je mlada unišla u sobu med svatove, svi su klekli na koljena i pomolili jutarnju molitvu, jel su mislili da se ukazala Majka Božja i da to nije mlada ona što je bila Bilka krmača.

Jutrom kad je zvonar zvoneo zvono u četiri sata, neki od svatova išao kući.

- Je l' ti, pobro, iz svatova? - pita zvonar svata.

- Da, zvonaru, iz svatova. E, da vidi popo mladu, take nema u našoj kraljevini.

Kad je čuo popo od zvonara kakva je mlada, na brzinu se spremio i trči u svatove. Kad ugledo mladu, nije se mogo mać. Došlo šest sati, vrijeme da ide misu nemu govorit, ne može se mać, sjedi i gleda u mladu. I svi su svatovi išli koji je mogo ić. I dao im poslije blagoslov i svršeno. Pa ja sam bio tamo u svatovima, io i pio i sad mi je jezik mokar.

komšija - susjed; kalilo - blato; sinija - stol; otarak - ručnik; safun - sapun; flaša - boca; misa nema (nijema) - služba Božja u običan dan, nije pjevana misa, koja se služi nedjeljom i blagdanom

(Gorjani kod Đakova)